

Màquines de supervivència

Pedro Gómez *

Richard Dawkins
El gen egoísta. Las bases biológicas de nuestra conducta
 Barcelona, Salvat Editores, 2002
 408 ps

– Què és abans, l'ou o la gallina?

La resposta, per a Dawkins, és clara: la gallina no és més que un invent de l'ou per a poder produir més ous. Richard Dawkins és un etòleg britànic, nascut en 1941, teòric evolutiu i escriptor, que ocupa la càtedra Charles Simonyi de Difusió de la Ciència en la Universitat d'Oxford. Com a escriptor de divulgació és, senzillament, extraordinari.

La seua obra més coneguda és esta que presentem, considerada l'evolucionària quan es va publicar en 1976. En ella es divulgaven les seues tesis sociobiològiques que prèviament hi havia establert E.O. Wilson uns anys abans. De fet, va obrir enverinats debats i va suscitar opinions contràries, la qual cosa li va obligar a publicar una segona edició, en 1978, amb algunes ampliacions, autocorreccions i contrarèpliques.

Dawkins confessa que va escriure este llibre intentat semblar la sorpresa entre els seus lectors, i ho va aconseguir. I ho va escriure pensant, també, en els estudiants, aquells que estan recorrent una etapa entre el profà i l'expert perquè, si encara no s'ha decidit en quin camp desitja ser un expert, estimular-li a l'elecció del seu camp, la zoologia.

El plantejament de Dawkins és revolucionari perquè sosté una teoria del gen diferent, amb un nou enfocament, que ell considera darwiniana, “expressada de manera que Darwin no va triar, però que m'agradaria pensar - diu - que ell hauria aprovat i li hauria agradat”. El seu propòsit no és establir una nova teoria, sinó una

* Llicenciat en Ciències de l'Educació i professor de Matemàtiques de l'IES Francesc Ribalta. Correu electrònic: amejor.com@gmail.com.

Ribalta. Quaderns d'aplicació didàctica i investigació, núm. 15 (juny 2009), ps. 195-196.
 © IES Francesc Ribalta · Castelló de la Plana · ISBN: 978-84-692-2654-4
<http://www.iesribalta.net/revista>

forma diferent de veure, la qual cosa suposa en definitiva una nova aportació a la teoria moderna de l'evolució, obrir un nou horitzó a les gastades tesis evolucionistes.

Per a això examina la biologia de l'altruisme i de l'egoisme, rebutjant qualsevol índex moral, per a demostrar que el factor fonamental de l'evolució no és el bé de l'espècie, ni tan sols del grup, sinó de l'individu i, portat a les seues primeres causes, del gen. Els individus no són més que màquines creades pels gens per a la seua reproducció i, per tant, la seua supervivència.

“Som màquines de supervivència - assevera -, vehicles automàtics programats a cegues a fi de preservar les egoistes molècules conegudes amb el nom de gens. Esta és una realitat que encara m'ompli de sorpresa...”

Segons Dawkins, hi ha una interpretació errònia de l'altruisme: este es dona, segons les idees tradicionals, pel bé de l'espècie, coneguda com a teoria de selecció de grups, la qual cosa instal·la la selecció natural sobre l'espècie. Un individu no seria més que un "peó" que se sacrificaria pel bé de l'espècie. L'alternativa, per tant, és la selecció de gens (o selecció d'individus): els individus altruistes arriben a extingir-se en benefici dels egoistes, que predominaran en el grup.

Els gens han construït una gran varietat de "màquines" per a prosperar explotant-les, de manera que “un gen pot ser considerat com una unitat que sobreviu a través d'un gran nombre de cossos successius i individuals”. Així, un gen és definit com una porció de material cromosòmic que, potencialment, roman durant suficients generacions com per a servir com una unitat de selecció natural. L'individu és massa gran i efímer com per a ser considerat unitat de selecció. Un gen és considerat bo, és a dir, que roman moltes generacions, si vetla per si mateix, si és egoista. L'evolució serà el procés pel qual alguns gens es fan més nombrosos i altres disminueixen en el patrimoni genètic.

Dawkins s'encarrega de demostrar estos plantejaments al llarg de tot el llibre amb nombrosos comportaments particulars i de forma subjugant.

Quant a l'home, per a ell és l'únic organisme capaç de fer front i portar la contra als dictats dels gens egoistes, gràcies a la nostra consciència: "Només l'home pot revelar-se contra la tirania dels replicadores egoistes". La majoria de les característiques que resulten inusitades en l'home es deuen a la cultura, que Dawkins també pretén tractar com una unitat de transmissió, encara que amb uns mecanismes particulars. La cultura actua com un replicador que s'instaura en el cervell i persisteix generació després de generació parasitant-ho.

En definitiva, un llibre necessari, particularment, en la biblioteca de l'aprenent de zoòleg.

Pedro Gómez